

nijesmo bili manji, kada su nam falile takove mjere. Mi smo postigli vrhunac kulture, kada su se naše energije slobodno razvijale, ako su samo nekoje vanjske okolnosti pogodovale. U tom je smislu Hegel promatrao Sredozemno more i kazao, da je i more metafizično. Naš je najbolji posao, ako poboljšamo okolnosti, te malo pomalo odstranimo ubitačne čimbenike, koji loše djeluju na naš organski otpor; ako higijenske propise proširimo i na pučke mase. Državnik može da se jedino na to sa sigurnošću osloni. To je široko polje djelatnosti, jer je čovjek takove naravi, da odmah klone, netom nema prigode za borbu. Tako se eno i kod radnika pojavljuju nove psihoze, kada je socijalno predobro opskrbljen. Imamo čitav niz socijalnih bolesti, protiv kojih se valja boriti, a to su bolesti dobrostanja. Za čovjeka nema druge veće pogibelji negoli je: biti izvan pogibelji» (333)

Kako su uputne ove riječi! Ovo moraju uvažiti i kod nas oni liječnici ili nacionalni ekonomi, koji bi htjeli da se i kod nas uvede ruski zakon o tobožnjoj zaštiti majki, a u sebi nije drugo nego grubo ograničenje poroda.

Kod spomenutih Anileovih riječi i nehotice nam se nameće misao: Kako pametno postupa katolička Crkva, što ne krati ženidbu drugim osobama nego samo do trećeg stupnja rodstva (u kolateralnom pravcu, u direktnom pravcu neograničeno) i drugog stupnja u svojti (te publica honestas u drugom stupnju, duhovno srodstvo i crimen ex adulterio. Codex j. can. Can. 1042). Ludost, kod koje mladić ili djevojka ne znaju što je ženidba, već po sebi ukida i pojam ženidbe, stoga Crkva ne dozvoljava ženidbe ljudim osobama. Tekom je vjekova Crkva morala da izdrži jake napadaje na ovu svoju praksu. Jedni su htjeli dokinuti kao sada boljševici u Rusiji svaku zapreku; drugi evo u ime moderne eugenetike zagovaraju pretjerano ograničenje slobode. Vjekovi su Crkvi dali pravo. A sada je utješljivo, da trijezna znanost diže glas u prilog katoličke Crkve.

UREDNIŠTVO „ŽIVOTA“ A.
ZAGREB 1/147

SAVREMENA POTREBA.

Razne struje.

Zadnjih se godina u stranim kat. revijama dosta živo raspravljalo u raznim ascetskim naukama i metodama: o njihovoj ispravnosti, potrebi, koristi i praktičnoj primjeni na savremeni kršćanski život. Ova zanimiva i utješljiva pojava pokazuje vječnu mladost, neiscrpivu puninu i bogatstvo kršćanskog ethosa; živi je svjedok neugasive, uvijek svježije i snažnije čežnje za Bogom, koja i u noći današnjih nesređenih prilika neumorno traži puteve k Svjetlosti vječnoj.

Tako je n. pr. sveopća klonulost i ledena osamljenost, kojom je u mnogim dušama urodila subjektivistička filozofija i pretjerani kult individualizma, dala u Crkvi nove pobude liturgijsko-benediktinskom ascetskom gibanju, koje se u prvom redu hrani lijepim i utješljivim dogmatskim istinama mističnog tijela Kristova i zajednice Svetih.

Proslava 700-godišnjice sv. Franje Asiškoga pokazala je opet modernoj, našom velegradskom kulturom sapetoj i jednostranim umnim obrazovanjem izmoždеноj duši zaboravljenu ljepotu života djece Božje, koja u svetoj slobodi i djetinjoj jednostavnosti uz pjev čitave prirode slave dobrotu i ljubav svog nebeskog Oca.

Druge potrebe i sklonosti, drugi jubileji i inicijative sv. Stolice probudile su na novi život druge struje u duhovnom životu. G. 1923. prigodom 300-godišnjice smrti sv. Franje Saleskoga postavio je Pijo XI. toga sveca zaštitnikom katoličkih pisaca, a g. 1926. bio je posebnom odlukom sv. Stolice proglašen crkvenim naučiteljem sv. Ivan od Križa. (Govorilo se pače, da bi ista čast imala zapasti i sv. Tereziju.) To je potaklo mnoge, da se dadu na proučavanje blage i tako duboke ljudske asceze sv. Franje Saleskog, ili da se zadubu u mističke nauke sv. Terezije i sv. Ivana od Križa.

Mnogo simpatija u naše doba nalazi i tkzv. oratorijanska škola. Potječe od glasovitog francuskog kardinala Berulla, a šire krugove je s njom upoznao čuveni pisac djela »L'histoire litteraire du sentiment religieux en France«. Henri Brémond. A tako mila pojava sv. Terezije od Maloga Isusa ne ostaje bez snažnog utjecaja na duhovni život uopće.

Asceza sv. Ignacija, može se reći, sačinjava glavni rukav, kojim je zadnja tri stoljeća rijeka kršćanskog života strujala prema vječnim obalama. Njegove duhovne vježbe ponovno je odobrio i toplo preporučio najviši crkveni autoritet; nesamo da su one rodile i formirale družbu Isusovu i čitav niz uvaženih ascetskih pisaca, one su udarile neizbrisiv pečat najvećim preporoditeljima i učiteljima duh. života: sv. Karlu Borom., sv. Tereziji, sv. Franji Sal.; po njima se iz godine u godinu obnavljala elita katoličkog klera.

U novije vrijeme našlo se dosta oštrih kritičara ignacijanske asceze, pa je razumljivo, da je upravo njezina ispravnost i savremenost bila predmetom najživahnijih rasprava. Mnogi prigovaraju sv. Ignaciju, da svojom metodom pogoduje hladnom racionalizmu i individualizmu; da duševni život odviše mekanizira i na silu stavlja u određene i čvrste forme, sprečavajući svaku spontanost i slobodu kretanja. Strogo metodički postupak u molitvi, neprestano ispitivanje savjesti, svladavanje sama sebe i reflektiranje na vlastita duševna stanja, sve to, vele oni, nepovoljno djeluje na živčano slabije ljude. Uopće prekoravaju sv. Ignacija, jer kao da u ascetskom nastojanju odviše računa na čovjeka i njegov trud, a premalo na Boga i njegovu milost.

Asceza sv. Ignacija pričinja im se teška i ukočena poput oklopa sredovječnog viteza; oštra i stroga kao vojnička zapovijed; smišljena i proračunana na svakom koraku kao oprezno napredovanje vojske u neprijateljskoj zemlji. Moderni čovjek, osobito u svojoj poratnoj psihozi, kao da se odbio od vojničkih metoda, koje traže od njega neprestani oprez i napornu borbu. Njemu se hoće mirnog i naravnog razvitka, on si umišlja ascezu, kojom bi duša u djetinjoi bezbrižnosti i predanju u Providnost na suncu milosti rasla do punine savršenosti i ljubavi. On ne želi, da ga na svakom koraku prati željezni »facere id quod volo«, prisiliti se na ono, što hoću i što sam odlučio.

»Jedan je Duh«.

Bilo bi očito naivno i krivo bilo koju ascezu smatrati sa svih strana savršenom, pa samo u njoj tražiti puninu životne mudrosti i jedino obvezatni put, kojim se pojedine duše uspinju svom uzvišenom cilju. Svaka asceza (u koliko se uopće može govoriti o posebnim ascetskim školama) dobrim dijelom ljudsko je djelo te nosi obilježje stalnog vremena, a još više čovjeka od koga potječe, zato je nužno ograničena i nepotpuna. Ona može tek da oštrije i jasnije istakne neke crte, jače naglasi neke točke, dok opet druge pri tom stupaju više u pozadinu i iščezavaju. I najčešće se do neopravdanih prigovora i krivih optužbi neke metode i dolazi tako, da se značajne crte njezine nehotice i nesvijesno preko mjere poostavaju i nerazmjerno uvećaju, dok se druge, kod nje manje istaknute komponente duševnog života, još više oslabe ili posve zaniječu. Tako se onda pojedine od Crkve odobrene učitelje duhovnog života bez pravog razloga stavlja u odveć veliku udaljenost i neku nepomirljivu oprečnost.

Međutim i tu vrijedi riječ sv. Pavla: »Milosni su darovi različiti, ali je jedan Duh. I različne su službe, ali je jedan Gospodin. I različna su djelovanja, ali je jedan Bog, koji čini sve u svemu... koji zadrželjuje svakomu, kako hoće« (I. Kor. XII. 4.) I Benedikto i Franjo i Ignacije i Terezija, svi su crpli iz neizmernih punina Kristovih; svaki je od njih tek mala zraka tog božanskog Sunca i u svakoj od njih drukčije blista njegov divotni sjaj. Kao što jedno te isto sunčano svijetlo u prebogatoj raznolikosti odsijeva u bezbrojnim šarolikim glavicama cvijećem posutih poljana, tako i božanski lik Kristov poprira najraznovrsnije oblike u pojedinim članovima svog mističnog tijela. Svaki od njih krije u sebi individualnih crta i izvornih ljepota, koje nesamo da se međusobno ne isključuju, nego nužno i skladno slijevaju u jednu cjelinu.

Prema vlastitim potrebama, prema posebnim sposobnostima i sklonostima svoje naravi i prema nadahnućima Duha Sv. može svaka kršćanska duša da pod vodstvom iskusnog ispovjednika u toj raznolikosti traži svoj vlastiti put. Teški, čvrsti i neprobojni oklop pristajao je jednom kolosu kao što bijaše Saul, ali mladi

se David čutio puno snažnijim i sigurnijim u lakoj pastirskoj odjeći sa svojom praćkom u ruci. Sam sv. Ignacije opominje. »Bilo bi vrlo pogibeljno htjeti i siliti, da svi istim putem postignu savršenost; tim bismo pokazali, da ne razumijemo, kako su raznoliki darovi Duha Sv.« (Selectae S. P. I. Sententiae 8.) A u duh, vježbama daje sv. Ignacije vrlo korisne upute za molitvu, pa ipak nadodaje: »Nek' se ne misli, da se time kude ostali načini, koje Duh Sv. nadahnjuje, pa su ih ljudi iskusni u duh. životu u skladu s iskustvom, razborom i zdravom naukom odobrili, ili ih je po-jedinac sam u praksi pronašao korisnim za svoj duh. napredak. To vrijedi i za naše, dakako sa znanjem i odobrenjem starješine ili duh. vođe, komu neka svatko otkrije, kako se moli, navlastito, ako se ne drži običnog načina«. (Direct. 37, 13 Ex. Sp. Madrid 1919. p. 1074.).

Sv. Ignacije i ljudi naših dana.

Nije nam dakle ni na kraj pameti, da ascetsku nauku i metodu sv. Ignacija proglasimo u svakom pogledu savršenom, jedino i isključivo spasonosnom. Prema potrebama vremena i osoba treba i ona da se prilagodi, da se popuni i iz bogate riznice kat. ascetike uzme ono, što je kod nje manje izrađeno i naglašeno. Uza sve to možda nije odveć smiono ustvrditi, da ascetski smjer sv. Ignacija, napose njegove duh. vježbe i u naše doba mogu zadržati ono odlično mjesto u kršćanskom nutarnjem životu, koje su kroz zadnja tri stoljeća očitim odobrenjem i nastojanjem vrhovnog Pastira Kristova stada zauzimale.

Još danas uza sav napredak psihologije, jedan oštromni, profani pisac sv. Ignacija radi njegovog mirnog, zrelog, dubokog i realnog shvaćanja ljudske naravi i svih uvjeta zdravog nutarnjeg života naziva »kraljem psihologa«. A drugi ga priznati protestantski pisac¹⁾ drži »nenatkriljivim arhitektom duhovnog života«. Tako ženijalnom, tako solidnom mu se čini metoda, kojom Ignacije od prvih, jasnih i neizbježivih istina zdravog razuma, čvrstom i sigurnom rukom neumoljive logike, mimo svih pogibelji i samoobmama vodi dušu do vrhunca kršćanske ljubavi. U svom vrlo uvaženom djelu »Das Wesen des Katholizismus« naziva dr. Adam duh. vježbe: visokom školom duševne kulture, uvijek svježom metalnom kupelji, da duševno ozdravimo i ojačamo i opet se u Bogu nađemo. Pa navodi izjavu nedavno umrlog berlinskog profesora kirurgije K. L. Schleicha: »Ja velim posve mirno, i jer je moje najdublje uvjerenje: s ovakvim uputama i vježbama mogli bismo još danas reformirati sve naše ludnice, a najmanje dvije trećine od onih nesretnika, koji su tamo zapalili, moglo se je tim načinom

¹⁾Više sličnih izjava raznih i protestantskih pisaca navodi A. Bron: L' histoire et la psychologie des Exercices. str. 123 — 157.

spasiti, te ne bi nikad bili trebali prekoračiti praga rešetkama ograđene kuće«. (III. izd. str. 224.)

I doista uz svoju opće ljudsku i trajnu vrijednost duh. vježbe sv. Ignacija i posebni duh njegove asceze začudo odgovaraju mnogim krvavim potrebama i nedostacima današnjeg duševnog života.

Duh punoljetnosti, neke neovisnosti i nutarnje samostalnosti hoće da se afirmira i u duh. životu. Bezobzirni kriticizam svojim sumnjičavim i skeptičkim pogledom prodire u krajeve, kamo je dosad u nekom svetom poštovanju nije usudivao. I u moralnom i religioznom pogledu ima danas sve manje istina, koje bi vrijedile kao intangibilne i same po sebi razumljive. Naš kritički duh sve mora da ispita i provjeri. — Sv. Ignacije ne uzmiče pred tim zahtjevima modernog duha. Razrovanu i sumnjama uzdrmanu modernu dušu stavlja pod svjetlo evidentnih i nepokolebivih načela zdravog razuma. Tu udara temelj religioznom životu, da oslonjen na tu čvrstu polugu izdigne dušu do najvratolomnijih visina. Ništa na tom putu ne ostaje maglovito i nepročišćeno, nesigurno i prepušteno nestalnom čuvstvu. Uvijek se dižemo pod kontrolom razuma i nutarnjom silom logike. Uvijek je jasan i određen cilj, uvijek su nam na dohvatu sredstva, kojih treba da se latimo.

Općenita je tužba, da se današnji naš duševni život nemoćno i tromo povlači, da je središnja jezgra našeg bića bez otpornosti prema časovitim utiscima periferije i vanjskim sjetilnim podražajima, da nam uopće u nutarnjem životu manjka jedinstvenosti, čvrstoće i stalnosti. Glavni razlog te bolesti leži u tom, što je s našeg duševnog obzorja nestalo zvijezde našeg određenja, što je u nama potamnijela spoznaja o smislu našeg života. Pred našim očima ne lebdi više jedan svijetli, visoki cilj, koji bi mogao da potpuno ispuni naš život, zaokupi sve naše moći, i kao jedna apsolutna vrednota oko sebe u međusobnoj podređenosti ujedini sve pojedinačne naše težnje i čine, koji samo u njegovom svijetlu i dobivaju pravi smisao i vrijednost.

Moderni pedagog Foerster u svojoj knjizi »Die Erziehung und die Selbsterziehung« ponovno naglasuje, kako je u tom osobita sila i formativna moć Ignacijeva, što već na pragu duh. vježbi uvodi u naš duševni svijet jasnu, živu i duboku spoznaju našeg određenja. On to čini jednom prokušanom metodom, koja vodi računa u kompliciranosti ljudske spoznaje, tako te ova prastara istina katekizma ne ostaje više samo na površini našeg bića kao mrtva i blijeda apstraktna spoznaja, nego prodire u sve niti našeg bića te nam kao nepomično Sunce nutarnjeg svijeta svijetli na svim stazama našim. Pa ako prema istom pedagogu »stvoriti značaj znači istrgnuti čovjeka iz njegova besmisla i bezglavosti, uliti mu jasnu spoznaju njegovog određenja i tako ga osloboditi od tiranije vječno promjenljivih poriva naravi« (ibid 66 p.), onda je Ignacije u naše beskarakterno doba još uvijek veliki stvaralac značajeva. U naše nesređeno doba pobožnost ne može biti samo

skup dobrih i svetih navika, koje imaju svoj korijen u nekom povoljnom nastojanju naše čuvstvensti, ona mora usred kaosa svjetovnih nazora biti odlučan duševni stav, određeno nutarnje držanje naše osobe prema zadnjim realnostima. Zato joj je duh ignacijanske asceze više potreban nego ikada.

Za neke slabe moderne živce kao da je odveć strašna noć grijeha i odveć jak plamen vječnih kazni. Razmatranja o tim potresnim istinama čine im se manje prikladna, osobito za finije i obrazovanije slojeve. Možda je tu po srijedi i neka lažna sladunjavost i mekušasti sentimentalizam, koji bi htio istisnuti iz duša strah Božji, da tobože razriješi i razvije krila čiste, nepomućene ljubavi djeteta Božjeg. Nažalost iskustvo pokazuje, gdje svršava ljubav, što lebdi u zraku časovitog zanosa bez spasonosnog podupiranja straha Božjega.

U današnje doba imamo još posebnih razloga, da razmatranja o grijehu i njegovim posljedicama potanko i opširno razvijemo. Komparativna nauka religija nam svjedoči, kako je u svih primitivnih naroda bila živa i duboka svijest o težini grijeha i moralne krivnje. Samo čovjek renesanse i »prosvijetljene« dobe zaboravio je, da je član jednog palog i grijешnog pokoljenja, opterećen povrh toga gorčinom svoje osobne krivnje. Uz ostale laži prihvatio je i to »da je bez grijeha«. I koliki od naših suvremenika, koji se smatraju religioznim, kako Newman reče, vole religiju samosvjesnog farizeja negoli religiju skrušenog carinika.

U novije vrijeme je Max Scheler potankom, oštroumnom analizom (Usp. »Reue u. Wiedergeburt« u knjizi: Vom Ewigen im Menschen I. Sv.) pokazao, kako je neosnovano — pod utjecajem Lutera, Spinoze, Nietzschea i dr. rašireno — mišljenje, da je skrušeno pokajanje u nutarnjem životu neki suvišni balast, besmisleni čin, neka tvorevina vrlo sumnjive i niske kvalitete. On dokazuje, kako je nasuprot pokajanje psihološki nužni preduvjet duhovne obnove, bez njega dobra odluka nesamo da ostaje bez koristi, ona je pozitivno štetna. Bez skrušenog priznanja svoje bijede nema uskrsnuća na novi život. Tek duboko pokajanje i samo ono može da skine s duše teške spone moralne krivnje i razveže njezine zamrle sile, da se oslobođene pomlađenom snagom propnu u viši i bolji život. Kako pojedincu, tako ni modernom društvu nema ozdravljenja, dokle god bude ono tražilo uzroke svojih zala samo izvan sebe, a zatvorenih očiju prelazimo preko moralne krivnje, koja se tijekom stoljeća nagomilala u grudima čovječanstva. Zato je kod djela za nutarnji preporod uvijek, a pogotovo danas, važno i potrebno otvoriti duševno oko za veličinu i zlobu grijeha i tako pripraviti duše, da prije svega skrušenim i poniznim srcem izmole svoj »mea culpa, mea maxima culpa«. To je prva plamena riječ evanđeoskih propovjednika: Poenitentiam agite, apropinquavit regnum Dei!

Produblјivanje.

Naš — na sjetilne organe navezani — duh voli, da kao leptir leprša s ideje na ideju, a da se kod nijedne ozbiljno ne zaustavi. Današnjem ukusu ne godi, da se svake godine vraća na iste temeljne istine i iznovice ih promatra. Pa ipak je to s obzirom na moralne i religijozne istine bezuvjetno potrebno. Ove istine nisu samo zato, da ih možda tek mimogred prepoznamo i rastreseno pozdravimo. To može da vrijedi za kakvu algebarsku formulu, o točnosti koje hoću da se uvjerim, ali nipošto za religijozne i moralne istine. Bog je dobar: ako sam ja utvrdio nužno pripadanje predikata subjektu, to još ne znači, da sam tu misao i razumio. Šta više sve još moram učiniti, da je dobro razumijem, da njom napunim svoju dušu, da je primijenim sam na se, da pobudim i svrstam oko ove općenite, apstraktne ideje tisuću uspomena iz životnog iskustva, što joj ulijeva život i daje njezinu cijenu. Bog je dobar! Kako su ove riječi prazne, kad ih izgovori kakav retor; kako su ove pune smisla na usnama sv. Ivana. (Usp. Bremond: Newman str. 193.)

Što vrijedi za istinu: Bog je dobar, vrijedi i za istinu: Bog je moja svrha, grijeh je jedino i najveće zlo itd. Ponajčešće ove velike naravne i moralne istine lebde na površini svijeta; sav ih svijet priznaje, ali vrlo malo ih je, koji prodru u njihov smisao, shvate njihovu važnost i realizuju u životu njihov sadržaj.

Zato opominje Olle-Laprune u svom djelu: *La certitude morale* str. 386: »Nikad ne možemo dosta promatrati ove moralne istine. Uvijek iznova treba da osvježimo njihovu spoznaju. Ne smijemo reći: Ja sam to jasno upoznao, nastojat ću da se sjećam te vizije. Vi ćete zadržati samo mrtvu sliku, a u prilici ne ćete naći ni svijetla u umu ni topline u srcu. Ova istina bila je taj dan i taj sat tako puna i sočna, činilo vam se, da je dosta, ako je zapamtite; ako se ponovno ne povratite na stvari, koje su je prikućile vašem duhu, ako vašu misao ne stavite ponovno u gibanje, ona će biti prazna i besplodna, i ne će vam ništa pomoći. To će biti mrtvo slovo, duha i života ne će biti u njoj. — Zato treba sići s onih vrhunaca, izgubiti svijetlo, koje nas je zablještilo i novim ga naporom ponovno osvojiti«. Samo tako ćemo postići ono, što preporučuje Maine de Biran: »Treba da se te istine utjelove u nama, da nas polako prožmu. Duša treba da ih upije malo po malo kao tkanina boju, kojom hoće da je oboje. Ima polako prodiranje svakog dana, intususcepcija istine, koja treba da nas vodi čitav život, tako da ova istina postane našoj duši ono, što je svijetlo sunčano našim očima, ono ih obasjava, a da ga oči i ne traže« [cit. ibd. 385].

Kad bi se bolje shvatilo važnost ovog produblјivanja i ponovnog proživljanja moralnih istina, onda bi donekle otpao i prigovor, da su barem trodnevne duh. vježbe prikrojene odveć samo za početnike. Na oko najjednostavnija moralna istina krije

u sebi neispitljive dubine i sadrži u sebi sile, koje nas mogu izdići do vrhunaca savršenosti. Tako bi n. pr. duša mogla već nakon prvog razmatranja fundamenta: *creatus est homo*, zapjevati — ovaj put veličanstvenim mirom — svoj »*Sume Domine et Suscipe*«. Već iz same istine, da je sve biće i djelovanje naše od Boga, da mora biti čisti refleks ideje Božje, nepatvorena jeka stvaralačkog Njegovog glasa, neposredno slijedi potreba lojalnog i posvemašnjog predanja Bogu, da u našem biću i djelovanju, u čitavoj našoj egzistenciji može potpuno prosjati ideja Božja, i u najfinijim nijansama svojim, da ne bude iskrivljen ni jedan potez, oslabljen i ugušen ni najlaganiji pokret milosti. Već tu bi morala duša da široko razvije svoja krila i da se velikodušno i pouzdano preda dahu Duha Sv. Zato dobro pripominje Böminghaus (*Der Geist der Ignatianischen Exerzitien*. Str. 40) ovo: »...Ako duh, vježbe imaju u duši razviti jedno jedinstveno gibanje, mora se ovo gibanje sa potpuno određenom umjerenošću nalaziti već u početnom razmatranju... svezane pokretne sile treba da leže već u principu... izreke fundamenta su kao vijak, koji se bez prekida uzvija sve dalje do vrhunca«.

Tako i razmatranja o grijehu i vječnim kaznama kriju u sebi neiscrpivo bogatstvo i neslućene ljepote. Kako velika je morala biti duša, kako prožeto pravim kršćanskim čuvstvom srce, koje je bez sistema, bez nauke, tako jednostavno i neposredno kao refleks vlastitih osjećaja, — moglo da napiše takva šta. Čitav dogmat o gratuitetu milosti, o našoj nevrijednosti, o neizmjerljivoj ljubavi Otkupitelja, sve je tu sadržano tako dramatski tako živo i toplo, da proživjeti do dna ta razmatranja, znači shvatiti životno značenje i vrijednost tih osnovnih istina kršćanstva, razumjeti onu duboku i tako istinitu poniznost svetaca i njihovu silnu, strastvenu ljubav Isusa Spasitelja.

Ignacije hoće da u nama formira Pavlovu dušu, dušu apostola naroda. Duševnost ovog čovjeka stoji u dvjema hemisferama, koje su naoko međusobno oprečne, a ipak jedna drugu nose i pretpostavljaju. Na tamnim dubinama beznadnosti, nevrijednosti, poniznosti i žarke zahvalnosti spašenog grijешnika nadvija se poput visokog nebeskog firmamenta plamena svijest nove vrijednosti i koristi za mističnoga Krista, svijest potpunog pripadanja i najdublje odanosti ideji njegovog kraljevstva. I što dublje se u ponor spušta hemisfera grijeha, to više se izdiže plamen žarke privrženosti i oduševljenja za Krista. (Usp. Lippert: *Die Psychologie des Jesuitenordens*)

Razmatranja prvog tjedna zapravo su samo priprava, da Krist-Spasitelj uzmožne što dublje prodrijeti u dušu i što potpunije je osvojiti. (Usp. Böminghaus: *Stimmen* g. 1925. s. 339.) Osobito prekrasni kolokviji na koncu tih razmatranja upućuju nas na to. Zato uvaženi komentar P. Nonella i veli za njih: »non grave modum exercitium, sed gravissimum censendum est...« I u trodnevnom duh. vježbama može se razmatranja tako udesiti, da se barem

u glavnom postigle isti uspjeh. Odatle je jasno, kako su duh. vježbe praktične za formiranje elite kat. akcije.

Riječ sv. Oca.

Nije nam bila namjera iscrpivo prikazati savremenost asceze sv. Ignacija i osvrnuti se na sve prigovore, koji se protiv nje iznose. Htjeli smo samo da s obzirom na duh vježbe istaknemo i objasnimo neke točke, koje bi i kod nas mogle biti od nekog zamašaja.

Mi smo uvjerenja, da su dobro obavljene duh vježbe još danas ponajbolje i najsigurnije sredstvo solidne duševne obnove, vjekovima prokušani (put, kako da dodemo do jakih i dubokih katoličkih ličnosti i do pravih apostola Pavlova kova?)

Pri tom se možemo pozvati na dva novija dokumenta sv. Stolice. Prvim (Constitutio apost. od 25. jula 1922.) Pijo XI. postavlja sv. Ignacija zaštitnikom svih duh. vježbi, drugi je apostolski list prigodom 300-godišnjice kanonizacije sv. Ignacija i sv. Franje Ksaverskoga. Tu sv. Otac naziva duh. vježbe »absolutissimum legum codicem... quo quisquis bonus miles Christi Iesu utatur oportet... ne zato, što bismo smjeli omalovaživati druge, kojima se drugi služe; nego u ovima po metodi sv. Ignacija sve je tako mudro udešeno, tako usko među se povezano, da čovjeka, ako se ne opire milosti, kao iz temelja obnovi i božanskoj volji potpuno podvrgne... Jer, iako postoje, kako rekosmo, i drugi načini duh. vježbi, ipak je sigurno, da se ignacijanske među njima ističu pa ih je sv. Stolica češće i toplije preporučila, u prvom redu zbog iskustvom dobro opravdane nade njihove solidne i trajne koristi«. Nadalje Pijo XI. ističe, kako su one zgodne, da doskoče upravo današnjim duševnim potrebama i izriče želju, da se što većma prošire i da se u što većem broju podignu kuće, gdje će se moći držati mjesečne, osamdnevne ili kraće duh. vježbe.

»Život« je g. 1922./23. u oduljem članku pokazao kako su Belgija, Francuska i Holandija već ispunile tu papinu želju. Zadnjih godina radilo se na tom vrlo živo i u drugim zemljama: u Španjolskoj, Italiji, Americi itd. U Holandiji je obavilo u jednoj godini 18.000 muževa zaštitne duh. vježbe; mladići ispod 17 godina se ne primaju. U Villa S. Cuore kod Milana održana su samo 1923. g. 32 tečaja za radnike, kojima je prisustvovalo 1396 radnika, a 10 tečajeva za obrazovanje slojeve sa 60 učesnika. No upravo je nevjerovatno, kako se pokret za duh. vježbe razmahao u Njemačkoj. U samoj godini 1925. obavilo je na 1312 tečajeva preko 62.000 ljudi duh. vježbe. Prema podacima od 1. aprila 1926. imala je Njemačka (bez Austrije) 74 kuće za duh. vježbe, ne

²⁾ Opširnije o tom raspravlja E. Böminghaus. Die Ascese der Ignatianischen Exerzitien.

računajući ovamo samostane i zavode, koji u ferijama redovito priređuju duh. vježbe. Posebna centrala izradila je detaljni nacrt za organizaciju duh. vježbi po cijeloj zemlji.

I kod nas, osobito kod mladih, duh. vježbe nalaze mnogo razumijevanja. Ali do pravog razmaha ne mogu doći, dok ne budemo imali posebne za to uređene kuće. Družba Isusova ozbiljno misli podignuti kuću za duh. vježbe u Zagrebu. »Tvrđave katolicizma«, nazvao je bivši belgijski premijer baron de Broqueville te kuće. Želimo li, da i naša domovina što prije dobije takvu tvrđavu, iz koje će uvijek svježe u Kristu obnovljene energije izlaziti na sva polja katoličkog rada, pomozimo i molitvom i novčanim prinosima, da se ta želja i ostvari.

I. Kozelj D. I.

ISUSOVCI U HRVATSKIM ZEMLJAMA.

4. Isusovačka gimnazija u Požeگی.

Nastavak.

Prof. G. Valečić je prikazao u »Spomen-Izvještaju državne gimnazije u Požeگی g. 1927.« historijski razvitak požeške gimnazije. O tome čitamo na str. 8—15:

Turci su prema mirovnom ugovoru ostavili Slavoniju, a sad zavlada njom još veća »mrzost opustošenja«, jer su ostala pusta sela, opustošena polja i proriđeni gradovi. Mnogo valja uložiti truda i napora, da se zemlja oporavi od silnih nevolja dugotrajnoga rata. No Slavonija imade vrlo dobre gospodarske uvjete, i njeno oporavljenje bit će brzo i uspješno. Kao što prije turskog gospodstva, tako je i sad Požeга ostala u neku ruku središtem Slavonije. Požeга će iskoristi mir, naglo se pridići i dovinuti nekadašnjemu blagostanju, a ovo će joj blagostanje omogućiti da postane prvim slavonskim gradom. Sposobnost njenih sinova i povoljan stjecaj drugih izvanjih i unutarnjih prilika dovest će Požegu nakon nekoliko decenija do toga, da će postati i kulturnim stjecištem i žarištem Slavonije. To je pak Požeга mogla postići jedino onda, ako stvori najviši učevni zavod, koji je prema tadanjim prilikama bio uopće moguć u Slavoniji, a to je — gimnazija. I doista ta se gimnazija počinje stvarati, još, prije nego što je posve umukla bojna trublja, još prije nego što je cijela Slavonija oslobođena od Turaka. — To nas uvodi u pravu historiju požeške gimnazije.

a) Isusovci osnivaju gimnaziju u Požeگی.

A tko će osnovati požešku gimnaziju? Tko drugi nego oni, koji su prvi zamislili gimnaziju uopće, koji su okupili sve tadanje ljudsko znanje, koji se već kroz dva stoljeća pokazuju kao izvrsni pedagozi, a to su — članovi Družbe Isusove ili kako ih se jednom riječi naziva — Isusovci.³⁾ — Oni su tako reći jedini dosad sustavno proučili psihologiju spoznaje kod djece, oni će